

Eerste deeltentamen Lineaire Algebra A
8 november 2011, 13u30-16u30

- Bij dit tentamen mag het dictaat niet gebruikt worden.
- Schrijf op elk vel je naam, studnr en naam practicumleider (Victor Blasjo, Esther Bod, Maria Salazar Pinzon, Wouter Stekelenburg, Marti Szilagy, Kirsten/Massimo).
- Laat bij elke opgave zien hoe je aan je antwoord komt!!
- Veel succes!

OPGAVEN

1. Gegeven in $\mathbb{R}^3$ zijn de punten $P = (1, -1, 0)^t$ en $Q = (-2, 0, 1)^t$ en het vlak V gegeven door de vergelijking $2x_1 - x_2 + x_3 = 1$. Zij l de lijn door P loodrecht op V en m de lijn door Q loodrecht op V .
  - (a) (1/2 pt) Bepaal een parametervoorstelling van l en m .
  - (b) (1 pt) Bepaal de afstand tussen l en m .
  - (c) (1 pt) Bepaal een vergelijking van het vlak W dat P en Q bevat en dat loodrecht op V staat.
2. Bekijk voor een willekeurig reëel getal a de matrix

$$M_a = \begin{pmatrix} 1 & 0 & a \\ 2 & a & 1 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

- (a) (1 pt) Voor welke waarden van a is M_a inverteerbaar?
  - (b) (1 pt) Bepaal de inverse van M_2 (dat wil zeggen, neem $a = 2$).
3. Zij V het opspansel van de vectoren $(1, 1, 2, 0)^t, (2, 6, 3, -2)^t, (3, -1, 7, 2)^t$ in $\mathbb{R}^4$.
    - (a) (1 pt) Bepaal een basis en de dimensie van V .
    - (b) (1 pt) Bepaal een stelsel homogene vergelijkingen $A\mathbf{x} = \mathbf{0}$ in $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^4$ zó dat de oplossingsverzameling precies V is.
    - (c) (1/2 pt) Zij m een A een $m \times 4$ -matrix zó dat V bevat is in de nulruimte van A . Bewijs dat $\text{rang}(A) \leq 2$.

Z.O.Z.

4. Zij $U \subset \mathbb{R}^4$ de deelruimte gegeven door de vergelijkingen $x_1 + x_2 - 2x_3 + x_4 = 0$ en $x_1 - 3x_3 = 0$. Zij V de deelruimte van $\mathbb{R}^4$ opgespannen door de vectoren

$$(2, 0, -1, 1)^t, (1, 2, -3, 1)^t.$$

- (a) (1 punt) Bepaal de dimensie van U en van V .
- (b) (1 punt) Bepaal de dimensie en een basis van $U \cap V$. (Hint: vul de coördinaten van de vectoren van V in de vergelijkingen voor U in).
5. Zij A, B een tweetal $n \times n$ -matrices.
- (a) (1/2pt) Bewijs dat het opspansel van de kolommen van AB bevat is in het opspansel van de kolommen van A .
- (b) (1/2 pt) Bewijs dat $\text{rang}(AB) \leq \text{rang}(A)$.

UITWERKINGEN

1. Gegeven in $\mathbb{R}^3$ zijn de punten $P = (1, -1, 0)^t$ en $Q = (-2, 0, 1)^t$ en het vlak V gegeven door de vergelijking $2x_1 - x_2 + x_3 = 1$. Zij l de lijn door P loodrecht op V en m de lijn door Q loodrecht op V .

- (a) De richting van l, m wordt gegeven door de normaalvector van V , dus $(2, -1, 1)^t$. Parametervoorstelling van l : $(1, -1, 0)^t + \lambda(2, -1, 1)^t$ en van m : $(-2, 0, 1)^t + \mu(2, -1, 1)^t$.

- (b) Voor de afstand tussen l, m zijn er twee methoden:

Methode 1: Kies op m het punt R waarvan de afstand tot P minimaal is. Doordat l, n parallel zijn, is PR de afstand tussen de twee lijnen. Bepaling van R : kies μ zó dat het verschil tussen $(-2, 0, 1)^t + \mu(2, -1, 1)^t$ en $(1, -1, 0)^t$ loodrecht op $(2, -1, 1)^t$ staat. Het verschil: $(-3, 1, 1)^t + \mu(2, -1, 1)^t = 2\mu - 3, -\mu + 1, \mu + 1)^t$. Loodrecht op $(2, -1, 1)^t$: $0 = 2(2\mu - 3) - (-\mu + 1) + \mu + 1 = 6\mu - 6$. Dus $\mu = 1$, en R wordt gegeven door $(0, -1, 2)^t$. Afstand tussen P en R : $\sqrt{(1-0)^2 + (-1-(-1))^2 + (0-2)^2} = \sqrt{5}$.

Methode 2: Bepaal de snijpunten S, T van l, m met V en bepaal de afstand tussen S en T . Merk hiertoe op de verbindings lijn tussen S, T loodrecht staat op zowel l als m .

- (c) Zij W het vlak dat P en Q bevat en dat loodrecht op V staat. Gevraagd wordt een vergelijking van W .

Methode 1: Stel de vergelijking is $ax + by + cz = d$ waarin a, b, c, d nog te bepalen zijn. De normaalvector $(a, b, c)^t$ moet loodrecht staan op de normaal $(2, -1, 1)^t$ van V . Dus $2a - b + c = 0$. Omdat $P \in W$ geldt $a - b = d$ en $Q \in W$ impliceert $-2a + c = d$. Dit geeft een stelsel vergelijkingen in de onbekenden a, b, c, d . Schematisch:

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 2 & -1 & 1 & 0 \\ 1 & -1 & 0 & d \\ -2 & 0 & 1 & d \end{array} \right).$$

Eliminatie van a geeft

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 2 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & -1/2 & -1/2 & d \\ 0 & -1 & 2 & d \end{array} \right).$$

Eliminatie van b ,

$$\left(\begin{array}{ccc|c} 2 & -1 & 1 & 0 \\ 0 & -1/2 & -1/2 & d \\ 0 & 0 & 3 & -d \end{array} \right).$$

Kies nu $d = 3$ (we hebben maar 1 vergelijking nodig). Dan volgt hieruit dat $c = -1, b = -5, a = -2$. Een vergelijking wordt dus $-2x - 5y - z = 3$.

Methode 2: Twee onafhankelijke richting in W worden gegeven door $(2, -1, 1)^t$, de normaal van V en $(3, -1, -1)^t$, de vector van Q naar P . Een parametervoorstelling van W (met steunvector P) wordt gegeven door $(1, -1, 0)^t + \lambda(2, -1, 1)^t + \mu(3, -1, -1)^t$. Hieruit leiden we op de standaardmanier een vergelijking van W af.

2. Bekijk voor een willekeurig reëel getal a de matrix

$$M_a = \begin{pmatrix} 1 & 0 & a \\ 2 & a & 1 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

(a) De matrix M_a is inverteerbaar als zijn gereduceerde vorm drie pivotelementen bevat.

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & a \\ 2 & a & 1 \\ 3 & 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

Eerste rij 2 maal van tweede en 3 maal van derde aftrekken,

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & a \\ 0 & a & 1 - 2a \\ 0 & 2 & 1 - 3a \end{pmatrix}.$$

We kunnen de tweede en derde rij verwisselen en verder gaan met de eliminatie. We kunnen ook op de standaardmanier verder, maar moeten dan aannemen dat $a \neq 0$. Trek in dat geval $2/a$ maal de tweede rij van de derde af,

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & a \\ 0 & a & 1 - 2a \\ 0 & 0 & 1 - 3a - \frac{2}{a}(1 - 2a) \end{pmatrix}.$$

De matrix is inverteerbaar als $1 - 3a - \frac{2}{a}(1 - 2a) \neq 0$. Met a vermenigvuldigen en uitwerken: $-3a^2 + 5a - 2 \neq 0$. Merk op dat $-3a^2 + 5a - 2 = 0 \iff a = 1, a = 3/2$. Conclusie: $a \neq 1, 3/2$.

Tenslotte moeten we het geval $a = 0$ nog uitwerken.

$$\begin{pmatrix} 1 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 1 \\ 0 & 2 & 1 \end{pmatrix}.$$

Verwissel nu tweede en derde rij en maak de eliminatie af. We zien dat we drie pivots overhouden en dus is de matrix M_0 inverteerbaar.

(b) (1 pt) Inverse van M_2 .

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 2 & 2 & 1 & 0 & 1 & 0 \\ 3 & 2 & 1 & 0 & 0 & 1 \end{array} \right).$$

Eerste rij 2 maal van tweede en 3 maal van derde aftrekken,

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & -3 & -2 & 1 & 0 \\ 0 & 2 & -5 & -3 & 0 & 1 \end{array} \right).$$

Trek 1 maal de tweede rij van de derde af,

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 2 & 1 & 0 & 0 \\ 0 & 2 & -3 & -2 & 1 & 0 \\ 0 & 0 & -2 & -1 & -1 & 1 \end{array} \right).$$

Trek de laatste rij $3/2$ maal van de tweede en tel 1 maal bij de eerste op,

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 \\ 0 & 2 & 0 & -1/2 & 5/2 & -3/2 \\ 0 & 0 & -2 & -1 & -1 & 1 \end{array} \right).$$

Vermenigvuldig de tweede rij met $1/2$ en de derde met $-1/2$,

$$\left(\begin{array}{ccc|ccc} 1 & 0 & 0 & 0 & -1 & 1 \\ 0 & 1 & 0 & -1/4 & 5/4 & -3/4 \\ 0 & 0 & 1 & 1/2 & 1/2 & -1/2 \end{array} \right).$$

De rechtermatrix is de gevraagde inverse.

3. Zij V het opspansel van de vectoren $(1, 1, 2, 0)^t$, $(2, 6, 3, -2)^t$, $(3, -1, 7, 2)^t$ in $\mathbb{R}^4$.

(a) Basis en de dimensie van V . Schrijf de vectoren in kolomvorm en voer rijreductie uit,

$$\left(\begin{array}{ccc} 1 & 2 & 3 \\ 1 & 6 & -1 \\ 2 & 3 & 7 \\ 0 & -2 & 2 \end{array} \right) \quad \left(\begin{array}{ccc} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 4 & -4 \\ 0 & -1 & 1 \\ 0 & -2 & 2 \end{array} \right) \quad \left(\begin{array}{ccc} 1 & 2 & 3 \\ 0 & 4 & -4 \\ 0 & 0 & 0 \\ 0 & 0 & 0 \end{array} \right).$$

De gereduceerde vorm bevat twee pivotelementen en wel in kolom 1,2. Dat betekent de rang 2 is en een basis wordt gegeven door de eerste twee vectoren.

- (b) Homogene vergelijkingen $A\mathbf{x} = \mathbf{0}$ in $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^4$ zó dat de oplossingsverzameling precies V is.

Beschouw een vergelijking $ax_1 + bx_2 + cx_3 + dx_4 = 0$ die V in zijn oplossingsruimte bevat. Dan zijn de eerste twee van bovenstaande vectoren in de oplossingsruimte bevat. dat wil zeggen:

$$\begin{aligned}a + b + 2c &= 0 \\2a + 6b + 3c - 2d &= 0\end{aligned}$$

Twee onafhankelijke oplossingen worden gegeven door $(4, 0, -2, 1)$ en $(0, 4, -2, 9)$. Stel nu

$$A = \begin{pmatrix} 4 & 0 & -2 & 1 \\ 0 & 4 & -2 & 9 \end{pmatrix}.$$

Dan zijn de twee eerste vectoren van de opgave bevat in de nulruimte van A en dus is V bevat in de nulruimte van A . Verder is de rang van A gelijk aan twee (de rijen zijn onafhankelijk) en dus heeft A nulruimte van dimensie $4 - 2 = 2$. Daarmee is V de gehele nulruimte van A .

- (c) Zij m een A een $m \times 4$ -matrix zó dat V bevat is in de nulruimte van A . Er geldt $\text{rang}(A) + \dim(\text{Nul}(A)) = 4$. Omdat V bevat is in de nulruimte moet gelden dat $\dim(\text{Nul}(A)) \geq 2$. Dit impliceert dat $\text{rang}(A) \leq 2$.
4. Zij $U \subset \mathbb{R}^4$ de deelruimte gegeven door de vergelijkingen $x_1 + x_2 - 2x_3 + x_4 = 0$ en $x_1 - 3x_3 = 0$. Zij V de deelruimte van $\mathbb{R}^4$ opgespannen door de vectoren

$$(2, 0, -1, 1)^t, (1, 2, -3, 1)^t.$$

- (a) De coefficientenmatrix van de vergelijkingen voor U luidt:

$$\begin{pmatrix} 1 & 1 & -2 & 1 \\ 1 & 0 & -3 & 0 \end{pmatrix}.$$

De rang hiervan is 2. De nulruimte U heeft dus dimensie $4 - 2 = 2$.

De vectoren die V opspannen zijn onafhankelijk, en dus heeft V dimensie 2.

- (b) De coördinaten van de vectoren in V hebben de vorm

$$\lambda(2, 0, -1, 1)^t + \mu(1, 2, -3, 1)^t = (2\lambda + \mu, 2\mu, -\lambda - 3\mu, \lambda + \mu)^t.$$

Om te zien voor welke λ, μ deze vectoren tot U behoren, vullen we ze in de vergelijkingen voor U in.

$$\begin{aligned}0 &= (2\lambda + \mu) + (2\mu) - 2 \cdot (-\lambda - 3\mu) + (\lambda + \mu) = 5\lambda + 10\mu \\0 &= (2\lambda + \mu) - 3 \cdot (-\lambda - 3\mu) = 5\lambda + 10\mu = 0\end{aligned}$$

Oplossing: $\lambda = -2\mu$ invullen in de vectoren van V geeft,

$$\mu(-3, 2, -1, -1)^t.$$

De dimensie van $U \cap V$ is dus 1 en een basis wordt gegeven door $(-3, 2, -1, -1)^t$.

5. Zij A, B een tweetal $n \times n$ -matrices.
- (a) Voor een willekeurige vector $\mathbf{x} \in \mathbb{R}^n$ geldt dat $A\mathbf{x}$ een vector is die lineaire combinatie is van de kolommen van A . Dit impliceert dat de kolommen van AB allemaal lineaire combinaties zijn van kolommen van A . Daarmee is het opspansel van de kolommen van AB bevat in het opspansel van de kolommen van A .
  - (b) Omdat de ruimte opgespannen door de kolommen van AB bevat is in de ruimte opgespannen door de kolommen van A geldt dat $\text{rang}(AB) \leq \text{rang}(A)$. Immers de rang van een matrix is gedefinieerd als de rang van zijn kolommen, hetgeen gelijk is aan de dimensie (of rang) van de ruimte opgespannen door zijn kolommen.